

Polisen har agerat utanför sitt uppdrag i samband med ett ingripande som rörde barn (I)

Beslutet i korthet: Polisen hade beordrats till en bostad med anledning av misstanke om brott. I bostaden fanns en man och hans två söner. Poliserna på platsen fick information om att pojkarna varit föremål för åtgärder enligt vårdlagstiftning och att familjen hade pågående ärenden hos socialtjänsten. En av pojkarna berättade att han ville åka till sin mamma. Föräldrarna hade gemensam vårdnad och poliserna fick uppfattningen att de var överens om att pojken kunde skjutas till mamman, vilket också skedde.

Enligt JO låg det dock utanför polisens uppdrag att köra pojken till mamman i detta fall. Poliserna skulle i stället ha kontaktat socialtjänsten och låtit den ta ställning till om någon åtgärd skulle vidtas. JO är kritisk till att polisen skjutsade pojken utan en föregående kontakt med socialtjänsten och till att dokumentationen i samband med ingripandet var bristfällig.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 17 december 2021 förde AA fram klagomål mot Polismyndigheten. Han uppgav följande.

Han har två söner, BB och CC. Båda sönerna hade varit placerade hos honom enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). När händelsen inträffade kom BB och skulle hämta med sig CC till deras mamma, något som AA sa nej till. BB gav sig på honom och ringde polisen och hittade på att AA hade vapen hemma och hade misshandlat BB blodig. Det slutade med att många poliser kom till platsen. Efter en timme blev AA släppt av polisen och fick gå in i huset. Någon hade beslutat att ta med CC och köra sönerna hem till mamman. Poliserna borde i stället ha kontaktat socialjouren. Nu fick BB som han ville, vilket kändes väldigt konstigt.

Utredning

JO begärde att Polismyndigheten skulle yttra sig över bl.a. vad som kan anses ingå i polisens uppdrag i en situation som den aktuella och om polisernas agerande var förenligt med principen om barnets bästa.

Polismyndigheten (juristen DD) yttrade sig den 23 juni 2022, efter att upplysningar lämnats av berörda befattningshavare och Utvecklingscentrum Mitt (UC Mitt) vid Polismyndighetens nationella operativa avdelning.

Av Polismyndighetens yttrande och handlingarna i övrigt framgår i huvudsak följande.

BB och CC är födda 2005 respektive 2009. AA och sönerns mamma har gemensam vårdnad. Bägge sönerna har varit föremål för insatser enligt bl.a. LVU.

Sedan BB ringt polisen och berättat att AA hade en pistol i bostaden beordrades fyra polispatruller till platsen. Vid husrannsakan påträffades ingen pistol men ett luftgevär. Efter att poliserna hade pratat med AA, sönerna och deras mamma skjutsade en polispatrull CC till mamman.

Med anledning av BB:s uppgifter om att AA hade gjort sig skyldig till brott inleddes en förundersökning om misshandel, barnfridsbrott och vapenbrott. En åklagare lade senare ned förundersökningen.

Vid polisernas samtal med CC ska han ha sagt att han ville åka till sin mamma. När polisens regionledningscentral kontrollerade med mamman om sönerna kunde sova hos henne uppgav hon att det var ”okej” att sönerna kom dit. Vid samtal med AA ska också han ha uppgett att det var ”okej” om CC skjutsades till mamman, så länge CC själv ville åka dit. Vid samtalen med AA ska han vidare ha berättat att familjen hade pågående ärenden hos socialtjänsten och att CC nyligen varit fosterhemsplacerad.

Polisernas samtal med CC dokumenterades endast i en händelserapport. Åtgärden att köra CC till mamman antecknades i en promemoria som upprättades av en av de ingripande poliserna. Det framgår inte av promemorian vem det var som beslutade att CC skulle skjutas till mamman.

Dagen efter händelsen upprättade en av poliserna en anmälan till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Det finns ingen dokumentation om att poliserna kontaktat socialtjänsten på något annat sätt.

Av de inblandade polisernas upplysningar framgår sammanfattningsvis att de med hänsyn till CC:s eget önskemål ansåg att det var lämpligast och också det bästa för honom att han skjutsades till mamman.

UC Mitt angav bl.a. följande.

Eftersom det inte finns någon promemoria eller annan dokumentation över polisernas samtal med CC framgår det inte vilka frågor som ställdes till CC, vilken information han lämnade, hur han uppträdde eller hur han påverkades av situationen. UC Mitt kan därför inte göra en bedömning av hur samtalet planerades eller genomfördes utifrån principen om barnets bästa.

Poliserna skulle skriftligen ha avrapporterat samtalet med CC samt vilka åtgärder och överväganden som gjordes i förhållande till honom. I den aktuella situationen, med information om pågående beslut enligt LVU m.m., var det polisernas uppgift att kontakta socialtjänsten snarast så att socialtjänsten kunde agera för CC:s bästa och besluta var han skulle vistas.

Eftersom ett beslut om att skjutsa CC till mamman inte skulle ha tagits av polisen när det fanns pågående insatser från socialtjänsten, har UC Mitt inte bedömt om det var utifrån barnets bästa att skjutsa CC till mamman.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Fyra polispatruller kallades till AA:s bostad efter att hans son BB ringt och lämnat uppgifter enligt vilka pappan kunde misstänkas för vapenbrott, misshandel och barnfridsbrott. Mot bakgrund av uppgifter om att CC kunde ha sett pappan misshandla storebrodern BB, så har poliserna haft anledning att samtala med CC för att bedöma om han blivit utsatt för barnfridsbrott eller inte. Det var även befogat att göra en orosanmälan till socialtjänsten. Dessa åtgärder ingick i polisens uppdrag.

Som [UC Mitt, JO:s anm.] är inne på är det inte möjligt att bedöma om samtalet med CC genomförts utifrån principen om barnets bästa, men CC har i vart fall fått komma till tals och uttryckt sin vilja. Polismyndigheten instämmer i vad [UC Mitt, JO:s anm.] fört fram om att poliserna borde ha gjort en skriftlig avrapportering av samtalet med CC.

Polismyndigheten går därefter över till att bedöma åtgärden att skjutsa hem CC till sin mamma. Det finns inte någon dokumentation som närmare beskriver vilka överväganden som gjordes. Berörda poliser har i sina yttranden lämnat förklaringar som kan sammanfattas enligt följande; CC hade själv uttryckt en önskan att åka till sin mamma, föräldrarna hade delad vårdnad, samtycke fanns från pappan och mamman, åtgärden var till CC:s bästa och utfördes inom ramen för polisens faktiska och hjälpande verksamhet enligt 2 § 4 punkten polislagen. Det finns inte anledning att ifrågasätta dessa uppgifter.

[Det] ingår ... inte i polisens uppdrag att ge hjälp där socialtjänsten har ett ansvar. Av såväl händelserapporten som uppgifter i PM från polismän framgår att familjen hade kontakt med socialtjänsten, att CC precis återkommit till pappan för helgumgänge efter en familjehemsvistelse och att BB alltså hade ett pågående LVU-beslut.

Å andra sidan har polisen en allmän befogenhet och skyldighet att förebygga och hindra brott. Utredningen ger dock inte stöd för att det förelåg en akut fara för CC i den uppkomna situationen utan det förefaller ha funnits tid för andra åtgärder. Det har inte heller framkommit att situationen var sådan att det var påkallat med ett omhändertagande eller en transport av CC (jfr 12 § polislagen och 21 kap. 10 § [föräldrabalken, JO:s anm.]). Något behov av polisens särskilda befogenheter för att genomföra en transport förelåg inte (jfr 43 § LVU).

Polismyndigheten har förståelse för att poliserna skjutsade CC till sin mamma i all välmening och mot bakgrund av båda föräldrarnas samtycke. Av skäl som redovisats ovan framgår det inte av utredningen att det förelåg några omständigheter som entydigt motiverade att åtgärden låg inom ramen för polisens uppdrag. Det hade därför varit önskvärt och mer lämpligt att poliserna överlämnat åt socialtjänsten att bestämma vad som skulle ske med CC i den uppkomna situationen. Socialtjänsten finns tillgänglig kvälls- och helgtid genom socialjouren. Socialtjänsten hade exempelvis kunnat överväga att själv ombesörja en eventuell transport av CC.

Polismyndigheten anser mot angiven bakgrund att det inte ingick i polisens uppdrag att skjutsa CC till sin mamma och att den åtgärden var mindre förenlig med barnets bästa.

Rättslig reglering

Polisens hjälpande verksamhet och samverkan med socialtjänsten

Till Polismyndighetens uppgifter hör bl.a. att lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen (se 2 § 4 polislagen).

Bestämmelsen avser polisens hjälpande verksamhet, även kallad dess serviceverksamhet, och syftar till att precisera vad som är polisens uppgift i förhållande till andra myndigheter, som t.ex. socialtjänsten. Det kommer till uttryck genom att det anges i bestämmelsen att skyldigheten att lämna hjälp gäller när bistånd lämpligen kan ges av polisen. I första hand avses situationer när det inte är något annat samhällsorgans uppgift att lämna hjälpen och polisen har praktisk möjlighet att göra det. I akuta situationer måste polisen ibland ingripa även om det i princip är något annat organs uppgift, som att t.ex. föra en svårt skadad person till sjukhus fastän ambulanstransport hade kunnat påkallas. (Se prop. 1983/84:111 s. 56 f. och Berggren och Munck, Polislagen. En kommentar, 14 uppl., s. 42.)

Polismyndighetens samverkan med myndigheterna inom socialtjänsten anses särskilt betydelsefull (se Berggren och Munck, a.a., s. 54). I 6 § andra stycket polislagen anges därför att Polismyndigheten fortlöpande ska samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör leda till någon åtgärd av dem.

Barnkonventionen

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller, enligt vad som nu är av intresse, som lag i Sverige. Konventionens bestämmelser ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som rör barn, även i fråga om befintlig lagstiftning (se prop. 2017/18:186 s. 74). Med barn avses i konventionen varje människa under 18 år (se artikel 1).

En grundprincip i barnkonventionen är att barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör ett barn (se artikel 3.1). Det finns inget krav på att barnets bästa ska vara utslagsgivande, men det ska vara ett tungt vägande intresse vid alla åtgärder som rör ett barn (se t.ex. Barnkonventionsutredningens betänkande SOU 2020:63 s. 187 f. och s. 242 f.).

Av konventionen följer vidare att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad vid alla förfaranden som rör barnet (se artikel 12).

När polisen vidtar en åtgärd som direkt eller indirekt rör ett barn ska det alltså prövas om åtgärden är förenlig med de rättigheter som tillförsäkras ett barn enligt barnkonventionen.

Bedömning

Polisens åtgärd att skjutsa CC till mamman

Av utredningen framgår att CC själv uttryckt önskemål om att få åka till sin mamma och att mamman uppgett att det gick bra. Det framgår också att polisen på plats hade fått uppfattningen att AA inte hade något att invända mot det. Min bedömning utgår därför från att föräldrarna vid tidpunkten för polisingripandet var överens om att CC kunde skjutas till sin mamma.

Utredningen medger inte någon slutsats om huruvida CC var föremål för en pågående insats inom socialtjänsten. Det framgår dock att polisen hade information om att både CC och BB tidigare vårdats enligt bl.a. LVU och att familjen hade pågående ärenden hos socialtjänsten.

Av utredningen framgår också att polisen säkrade huset och att ingen pistol påträffades. Det har inte kommit fram några andra omständigheter som talar för att det var fråga om en sådan akut situation där polisens omedelbara biträde var påkallat och socialtjänstens ställningstagande inte hade kunnat inhämtas.

Det har inte klarlagts vem som beslutade att skjutsa CC till mamman eller vilka närmare överväganden som gjordes inför det beslutet. Det är dock min uppfattning att poliserna i stället skulle ha kontaktat socialtjänsten och låtit den ta ställning till om någon åtgärd skulle vidtas i fråga om CC. Polismyndigheten har i sitt yttrande lyft fram att socialtjänsten finns tillgänglig även under kvälls- och helgtid genom socialjouren.

I likhet med Polismyndigheten kan jag konstatera att polisernas åtgärd att skjutsa CC till mamman låg utanför polisens uppdrag. Det fanns alltså inte stöd i 2 § 4 polislagen eller någon annan bestämmelse i författning att göra det.

Jag har förståelse för om poliserna i all välmening ville hjälpa till att lösa den uppkomna situationen i enlighet med CC:s önskemål och på ett sätt som föräldrarna samtyckt till. Som jag nyss angett borde poliserna dock i stället ha kontaktat socialtjänsten. Utan föregående kontakt med socialtjänsten var det inte förenligt med CC:s bästa att skjutsa honom till mamman.

Polismyndigheten kritiseras för hur situationen hanterades.

Samtalet med CC och dokumentationen av ingripandet

Mot bakgrund av att polisen kallades till platsen med anledning av en påstådd misshandel som CC kunde ha bevittnat, har jag inga synpunkter på att polisen pratade med CC för att bedöma om han blivit utsatt för brott. Vidare var det i barnkonventionens anda att poliserna lät CC komma till tals och själv berätta hur han ville att situationen skulle lösas, även om omständigheterna var sådana att hans uppfattning i och för sig inte kunde tillmätas någon avgörande betydelse.

Som Polismyndigheten har konstaterat skulle dock samtalet med CC ha dokumenterats på ett mer utförligt sätt. Detsamma gäller de överväganden som gjordes i förhållande till CC och åtgärden att skjutsa CC till mamman. Polismyndigheten kan inte undgå kritik för den bristfälliga dokumentationen.

Avslutande synpunkter

Jag har i ett annat beslut denna dag kritiserat Polismyndigheten för att poliser agerat utanför sitt uppdrag i samband med ett ingripande som rörde barn (se dnr 10353-2021). Granskningarna visar att det finns ett behov av att säkerställa att barnkonventionens bestämmelser om bl.a. barnets bästa beaktas i polisens yttre verksamhet (se också mina beslut den 24 oktober 2022, dnr 7201-2020 respektive 770-2021).

Av Polismyndighetens yttranden i de i dag avgjorda ärendena framgår att det bedrivs ett arbete inom myndigheten med att implementera barnkonventionen. Arbetet är angeläget och jag förutsätter att det prioriteras.

Ärendet avslutas.